

Nr 31

Utlåtande i anledning av den av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under för flera huvudtitlar gemensamma frågor behandlade frågan om sommartidstjänstgöringen i statsförvaltningen jämte i ämnet väckta motioner.
(5:e avd.)

I propositionen nr 1 (bilaga 2) har bland för flera huvudtitlar gemensamma frågor upptagits frågan om sommartidstjänstgöringen i statsförvaltningen (se statsrådsprotokollet över civilärenden för den 3 januari 1962).

Beträffande övriga i statsverkspropositionen behandlade för flera huvudtitlar gemensamma frågor har utskottet yttrat sig i sitt utlåtande nr 14.

I statsrådsprotokollet lämnas inledningsvis en redogörelse för gällande föreskrifter i ämnet, till vilken utskottet får hänvisa.

Från vissa statliga myndigheter har inkommit framställningar om att den arbetstidsinskränkning av högst 9 timmar i veckan, som nu kan medges under högst tre månader av tiden juni—september, i stället skulle få fördelas på sex månader och förläggas så, att lördagarna blev helt tjänstefria. Önskemål om undanröjande av förefintliga hinder mot en sådan omfördelning och förläggning av den nuvarande totala arbetstidsinskränkning under sommarmånaderna framfördes även av statstjänstemännens huvudorganisationer vid de förhandlingar om vissa lönegradsändringar m. m., som under våren 1961 ägde rum mellan civildepartementet och organisationerna. Det förutsattes i samband med förhandlingarnas avslutande, att frågan om sommartidstjänstgöringen inom statsförvaltningen skulle närmare övervägas inom civildepartementet.

I samband med de överväganden, som i anledning därav gjorts inom civildepartementet, har kunnat konstateras att inom den privata sektorn av arbetsmarknaden, framför allt inom Stockholmsområdet, fria lördagar åtminstone under sommarhalvåret i stor utsträckning tillämpas för personalgrupper motsvarande dem, som inom statsförvaltningen har möjlighet till arbetstidsförkortning under sommarmånaderna. Även vissa kommunala arbetsgivare, bl. a. Stockholms stad, har under senare år övergått till att förlägga arbetstiden så, att samtliga lördagar under sommarhalvåret blir tjänstefria.

Departementschefen har anfört följande.

En anpassning av förläggningen av arbetstiden för här avsedd personal i statlig tjänst till vad som gäller för motsvarande personal på arbetsmarknaden i övrigt bör enligt min mening eftersträvas, icke minst från rekryte-

ringssynpunkt. Därest riksdagen icke har något att erinra häremot, bör det ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för att en sådan anpassning skall kunna ske.

Med hänsyn till den utveckling mot fria lördagar under sommarhalvåret, som ägt rum på den privata arbetsmarknaden, finner jag en omprövning av sommararbetstidsbestämmelserna nu motiverad. Efter övervägande av de olika faktorer, som härvidlag gör sig gällande, och efter överläggningar med de statsanställdas huvudorganisationer anser jag, att nuvarande sommararbetstidsbestämmelser bör ändras och utformas så, att myndighet, vid vilken sommararbetstid hittills fått tillämpas, må medgiva att arbetstiden under månaderna april—september inskränkes med högst 4 1/2 timmar i veckan samt att arbetstiden under denna tid i första hand förlägges så, att lördagarna blir tjänstefria. Avvikelser från en på dylikt sätt förlagd sommararbetstid kan visa sig bli nödvändiga inom vissa speciella arbetsområden.

Vad jag här har föreslagit innebär bl. a. att i gällande arbetstidsbestämmelser intagen föreskrift om viss kortaste arbetstid för arbetsdag icke skall gälla under tid, då myndigheten tillämpar sommartid.

Jag vill framhålla att som förutsättning för att medgiva en arbetstidsinskränkning under här berörda sexmånadersperiod alltjämt skall gälla, att göromålets behöriga gång inom myndigheten medger det. Arbetstidsinskränkning får sålunda icke tillämpas i sådan omfattning, att arbetsuppgifter åsidosättes eller att därav föranledes krav på personalökning. Vid utläggande av tjänstefria lördagar bör vederbörlig betjäning av allmänheten beaktas.

Omfördelas nuvarande arbetstidsinskränkning på sex i stället för på tre månader och utnyttjas densamma så, att personalen erhåller fria lördagar, kan vissa problem uppkomma hos myndighet, som enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser skall hålla mottagningsexpedition öppen visst antal timmar varje arbetsdag. Den tidigare nämnda ändringen i lagen den 30 maj 1930 (nr 173) om beräkning av lagstadgad tid innebär, att under månaderna juni—september infallande lördagar vid tillämpning av lagen likställas med sön- och helgdagar. Något behov av att under sådant förhållande hålla expeditioner öppna på dessa lördagar för mottagande av handlingar, vid vilkas ingivande viss förfallotid skall iakttagas, finnes inte. Tillämpar myndighet fria lördagar under april och maj månader, skulle det däremot kunna bli aktuellt med jourtjänstgöring å lördagar under dessa månader för personal å myndighetens mottagningsexpedition. Chefen för justitiedepartementet avser emellertid att senare under riksdagen framlägga förslag till lag angående ändring i nyssnämnda lag, varigenom även lördagar, som infaller under april och maj, skulle komma att vid beräkning av lagstadgad tid likställas med sön- och helgdagar. Därest en sådan lagändring sker, torde mottagningsexpeditionerna kunna hållas stängda på lördagar under hela den tid, då myndigheten tillämpar sommartid. Behov av jourtjänst kan emellertid komma att föreligga hos myndighet med livlig kontakt med allmänheten. Personal, som deltagar i sådan jourtjänst, torde i allmänhet kunna beredas en häremot svarande ledighet under annan arbetsdag.

I samband med förevarande förslag har utskottet till behandling förehåft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Schött* och *Kaijser* (I: 449) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Bengtson* i Solna och *Nordgren* (II: 524), i vilka motioner hemställts att riksdagen måtte uttala sig för att i fråga om sommartidstjänstgöringen i statsförvaltningen valfrihet skall föreligga för vederbörande myndighet att be-

sluta huruvida det hittills gällande eller det nu föreslagna systemet skall tillämpas.

Beträffande motiveringen för ifrågavarande yrkande får utskottet hänvisa till motionen I: 449.

Utskottet. I fråga om sommartidstjänstgöringen i statsförvaltningen innebär Kungl. Maj:ts föreliggande förslag en ändring av hittillsvarande anordning. Enligt f. n. gällande föreskrifter må normalarbetstiden om 42 timmar för vecka, om och i den mån omständigheterna det tillåter, inskränkas med högst 9 timmar i veckan för högst tre månader under tiden juni—september. Under den tid sommararbetstid sålunda tillämpas må förläggningen av arbetstiden inom veckan ske så att lördagen blir tjänstefri. Detta innebär att viss del av den för tre månader medgivna arbetstidsförkortningen för vecka kunnat uttas genom fri lördag och återstoden genom minskning av den på måndag—fredag belöpande arbetstiden.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle myndighet, vid vilken sommararbetstid hittills fått tillämpas, äga medge att arbetstiden under månaderna april—september inskränkes med högst 4 1/2 timmar i veckan, varvid arbetstiden under denna tid i första hand skulle förläggas så att lördagarna blir tjänstefria. Detta innebär att den enligt gällande föreskrifter medgivna arbetstidsförkortningen om 9 timmar för vecka skulle under 6 månader helt uttas genom fri lördag och att sålunda ingen minskning skulle ske av den på måndag—fredag belöpande arbetstiden. Propositionsförslaget, som tillkommit efter överläggningar med de statsanställdas huvudorganisationer, har sin grund i att en anpassning av förläggningen av arbetstiden för viss personal i statlig tjänst till vad som gäller för motsvarande personal på arbetsmarknaden i övrigt ansetts böra eftersträvas, icke minst från rekryteringssynpunkt. Förslaget har karaktär av en allmän norm, från vilken avvikelser likväl förutsatts kunna visa sig bli nödvändiga inom vissa speciella arbetsområden.

I anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag har i motionerna I: 449 och II: 524 hemställts, att riksdagen måtte uttala sig för att i fråga om sommartidstjänstgöringen i statsförvaltningen valfrihet skall föreligga för vederbörande myndigheter att besluta huruvida det hittills gällande eller det föreslagna systemet skall tillämpas.

Med hänsyn till vad som anförts i de väckta motionerna ävensom i särskilda till utskottet inkomna framställningar har utskottets vederbörande avdelning genom företrädare för vissa myndigheter samt tjänstemännens huvudorganisationer fått den förevarande frågan belyst ur skilda aspekter. Det har härvid bl. a. kunnat konstateras, att Kungl. Maj:ts förslag i realiteten uppfattas som resultatet av en förhandlingsöverenskommelse, även om en dylik inte föreligger i formell mening.

Enligt utskottets uppfattning får det av föredragande departementschefen åberopade önskemålet om en anpassning till förhållandena på den utom-

statliga arbetsmarknaden anses utgöra tillräckligt skäl för den föreslagna omläggningen av arbetstiden inom statsförvaltningen under halvåret april—september (det s. k. sommarhalvåret). Utskottet, som bedömt förevarande spörsmål i första hand ur arbets- och effektivitetssynpunkt, har härvid fäst särskilt avseende vid rekryteringsförhållandena. Utskottet har sålunda inte något att erinra mot att gällande bestämmelser i ämnet ändras på sätt departementschefen förordat.

Såsom i statsrådsprotokollet anförts kan avvikelser från en på angivet sätt förlagd sommararbetstid visa sig bli nödvändiga inom vissa speciella arbetsområden. Härmed torde i första hand åsyftas fall då en tillämpning av den föreslagna anordningen skulle ur organisatoriska synpunkter framstå såsom ogörlig eller olämplig. Det bör enligt utskottets mening bli beroende på ingående prövning i förening med vunna erfarenheter hur långt eventuella undantagsföreskrifter på området bör sträcka sig.

Med avseende på det i motionsväg framförda yrkandet om valfrihet för myndigheterna mellan det hittillsvarande och det föreslagna systemet vill utskottet framhålla, att denna fråga enligt vad utskottet erfarit varit under övervägande vid överläggningarna med personalorganisationerna i samband med propositionens utarbetande, varvid frågan förfallit. Gentemot en valfrihet torde i första hand kunna åberopas nackdelarna för allmänheten av alltför stor oenhetlighet beträffande myndigheternas arbetstider. Dessutom må framhållas att man även vid en valfrihet på förevarande område måste räkna med svårigheter vid avvägningen i fall då delade meningar kommer till uttryck. Utskottet har vid frågans prövning inte funnit tillräckliga skäl att förorda den påyrkade avvikelser från propositionsförslaget på förevarande punkt och får fördenskull avstyrka motionsyrkandet.

Utskottet får slutligen erinra om den av departementschefen angivna förutsättningen för ifrågavarande arbetstidsinskränkning, att göromålen som hör till gången inom myndigheterna medger det. Arbetstidsinskränkning har sålunda förutsatts icke skola få tillämpas i sådan omfattning att arbetsuppgifter åsidosättes eller att därav föranledes krav på personalökning. Såsom departementschefen framhållit bör vid utläggandet av tjänstefria lördagar vederbörlig betjäning av allmänheten beaktas.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

1. att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anför i fråga om sommartidstjänstgöringen i statsförvaltningen;

2. att motionerna I: 449 och II: 524 icke må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 20 februari 1962

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÄNG

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Näsström, Gillström, Einar Persson, fröken Andersson, herrar Ivar Johansson, Axel Johannes Andersson, Ragnar Bergh, Fritz Persson, Rikard Svensson, fru Wallentheim, herrar Nestrup, Bertil Petersson, Edström, Herbert Larsson och Eric Carlsson; samt

från andra kammaren: herrar Staxäng, Petterson i Degerfors, Gustafsson i Stockholm, Ståhl, Svensson i Stenkyrka, Blidfors, Almgren, Eliasson i Sundborn, Mellqvist, fru Lewén-Eliasson, herrar Svensson i Ljungskile, Johansson i Norrköping, Gustafsson i Uddevalla, Nelander och Palm.

Reservationer

- 1) av fröken *Andersson*, herrar *Ragnar Bergh*, *Staxäng* och *Palm*
- 2) av herr *Nestrup*.